

Αλεξέι Γερμόλοβ, ο ευνοούμενος της Παλλάδας...
Διαθεματική προσέγγιση του ποιήματος «Στον Αλεξέι Γερμόλοβ»
του Κοντράτι Ριλέγεβ.

Γκιουρτζίδη Σουσάνα, Υποψήφια Διδάκτωρ
στο Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών του Δ.Π.Θ.

Εισαγωγή

Στην παρούσα εργασία προτείνεται διαθεματική προσέγγιση του ποιήματος *Στον Α. Π. Γερμόλοβ* του Κοντράτι Ριλέγεβ στο μάθημα της Λογοτεχνίας στην Α΄ ή Β΄ τάξη Γυμνασίου που έχει ως στόχο να δείξει παραδειγματικά την πολυεπίπεδη και πολυτροπική ανάγνωση των κειμένων με βάση τις θεωρίες της λογοτεχνίας.

Η επιλογή του ποιήματος ανταποκρίνεται στα κριτήρια του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών Νεοελληνικής Λογοτεχνίας για το Γυμνάσιο: *Τα λογοτεχνικά κείμενα είναι φορείς εθνικών, οικουμενικών και διαπολιτισμικών αξιών.*¹ Το ποίημα απαντάει και στους τρεις άξονες λειτουργώντας ως φορέας εθνικών αξιών των Ελλήνων, καλώντας στην απελευθέρωση του ελληνικού λαού από τον μακροχρόνιο οθωμανικό ζυγό, αλλά και των Ρώσων, καλώντας με μεταφορικό τρόπο στον ξεσηκωμό του ρωσικού λαού ενάντια στην τσαρική απολυταρχία. Επίσης, η ελευθερία που υμνείται στο ποίημα αποτελεί πανανθρώπινη και διαπολιτισμική αξία. Τέλος, το συγκεκριμένο ποίημα επιλέχθηκε για την ενημέρωση των μαθητών και μαθητριών, για τον άγνωστο μέχρι σήμερα στο ελληνικό κοινό, φιλελληνισμό και τη θερμή ανταπόκριση των Ρώσων ποιητών στην είδηση για την Ελληνική Επανάσταση.

Η αποτελεσματική κατανόηση του κειμένου μπορεί να επιτευχθεί με τον κατάλληλο συνδυασμό των λογοτεχνικών θεωριών, γι' αυτό και στην παρούσα εργασία προτείνεται η προσέγγιση πολλαπλών αναγνώσεων που βασίζεται ταυτόχρονα στην Φιλολογική-Ερμηνευτική θεωρία, στην Πολιτισμική θεωρία, στην Νεοκριτική θεωρία και στην θεωρία της Αισθητικής της Πρόσληψης και της Ανταπόκρισης.

Με βάση τη Φιλολογική-Ερμηνευτική θεωρία παρουσιάζεται το πραγματολογικό πλαίσιο, πληροφοριακά στοιχεία και εποπτεία που αφορούν τον ποιητή Κοντράτι Φιόντοροβιτς Ριλέγεβ, τον ήρωα του ποιήματος Αλεξέι Πετρόβιτς Γερμόλοβ καθώς, τα κύρια ιστορικά γεγονότα του 19^{ου} αι. στην Αυτοκρατορία της Ρωσίας και στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα. Έπειτα, με την Πολιτισμική θεωρία αποκρυπτογραφούνται οι κωδικοποιημένες σημασίες και τα νοήματα των πολιτισμικών στοιχείων. Με βάση την Νεοκριτική θεωρία αναδεικνύεται η λειτουργία της αμφισημίας, των συνυποδηλώσεων και της εικονοποιίας και με τη θεωρία της Αισθητικής της Πρόσληψης και της Ανταπόκρισης το ποίημα θα ερμηνευθεί με διαφορετικούς τρόπους από αναγνώστες λόγω των προσωπικών τους εμπειριών και βιωμάτων.²

Η ποίηση των Δεκεμβριστών

Ο Δεκεμβρισμός ήταν μεγάλο ιδεολογικό κίνημα της περιόδου 1816-1825 που κατέλαβε διάφορους τομείς της κοινωνικής ζωής. Από τα ενεργά μέλη είναι γνωστοί

¹ Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών Νεοελληνικής Λογοτεχνίας για το Γυμνάσιο (http://www.pi-schools.gr/programs/depps/4deppsaps_Logotexnias_Gymnasiou.pdf)

² Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας χρησιμοποιήθηκε το: Φρυδάκη Ε., Η θεωρία της λογοτεχνίας στην πράξη της διδασκαλίας, Κριτική, Αθήνα, 2003, όπου και η σχετική βιβλιογραφία.

οι ποιητές Βίλχελμ Κιουχελμπέκερ, Κοντράτι Ριλέγεβ που έφεραν στροφή στην εξέλιξη του κινήματος. Η λογοτεχνία και κυρίως η ποίηση αποτέλεσε το κύριο μέσο έκφρασης της ιδεολογίας του κινήματος.³ Η ποίηση των Δεκεμβριστών είναι ρομαντική, αποτελεί μεγάλο και ανομοιογενές φαινόμενο και έχει επηρεάσει σχεδόν όλη την ποίηση της εποχής. Το χαρακτηριστικό της στοιχείο είναι η επιδίωξη έκφρασης του εθνικού πνεύματος που αποκτά πατριωτικό χαρακτήρα. Οι ποιητές-Δεκεμβριστές θεωρούσαν ως ανώτερη, πιο σημαντική και γι' αυτό πιο ωραία την πολιτική ποίηση ταυτίζοντας το κοινωνικό με το προσωπικό. Σύμφωνα με τις αντιλήψεις τους, το καθήκον του ποιητή ήταν η αφοσίωση στον εθνικό αγώνα.⁴

Η αισθητική τους είναι αισθητική του υψηλού. Ο Δεκεμβριστής ποιητής πάντα φανταζόταν τον εαυτό του στο βήμα, στο κοινωνικό πεδίο. Ο στόχος του ήταν να ανακαλύψει στον άνθρωπο τις πολιτικές αρετές και να τις εξυμνήσει. Οι Δεκεμβριστές συνέδεσαν τη λογοτεχνία με την πολιτική μάχη και ανακήρυξαν τον προσανατολιστικό χαρακτήρα της τέχνης.⁵ Ταυτίζοντας τη λαϊκότητα με την εθνικότητα, έβλεπαν το εθνικό, πατριωτικό χρέος τους στον αγώνα ενάντια της απολυταρχίας και με αυτόν τον τρόπο προσέδιδαν στο ζήτημα της λαϊκότητας και πολιτικό χαρακτήρα.⁶ Ενώ, ο ρομαντισμός τους μαχόταν τον κλασικισμό, εντούτοις συνέπιπτε με αυτόν ως προς το ύφος, τον υψηλό κοινωνικό, πατριωτικό απόηχο.⁷ Η επιστράτευση των αρχαίων συμβόλων, το υμνητικό ύφος του ποιητικού λόγου ύψωναν το ελληνικό θέμα σε βάθρο διαχρονικού υποδείγματος.⁸

Η εξέγερση των Δεκεμβριστών ήταν το δεύτερο, μετά τον Πατριωτικό πόλεμο του 1812, σημαντικότερο γεγονός της εποχής στην κοινωνική-πολιτική ζωή της Ρωσίας. Οι Δεκεμβριστές, η ιδέα τους, η μάχη, η πτώση και ο θάνατος επηρέασαν πολύ την πνευματική και την πολιτισμική ζωή της ρωσικής κοινωνίας. Με το έργο τους «αφύπνισαν την ψυχή της νέας γενιάς, έθεσαν αφετηρία στη νέα φάση της πολιτικής εξέλιξης της Ρωσίας».⁹

***Κοντράτι Ριλέγεβ: Το "Επαναστατικό πνεύμα"*¹⁰**

Ο Κοντράτι Φιόντοροβιτς Ριλέγεβ γεννήθηκε το 1795 στο Κυβερνείο της Πετρούπολης, σε οικογένεια αξιωματικού, μεσαίου μικροαστού. Στα 1801-1814 φοίτησε στη Στρατιωτική Σχολή της Πετρούπολης. Αποφοίτησε ως ανθυπασιστής πυροβολικού και διορίστηκε στο στρατό που εκείνη την περίοδο διεξήγαγε εκστρατεία στην Ευρώπη κατά του Ναπολέοντα. Η διαμονή του στη Γερμανία, στην Ελβετία και ιδιαίτερα στη Γαλλία αποτυπώθηκε στο ποιητικό έργο του νεαρού αξιωματικού. Η νίκη της Ρωσίας στον Πατριωτικό Πόλεμο του 1812 τον ενέπνευσε στη σύνθεση των ποιημάτων *Η αγάπη προς την Πατρίδα* (1813) και *Στον πρίγκιπα*

³Архипова А. В. Поэты-Декабристы // История русской поэзии: В 2 т. / АН СССР. Ин-т. рус. лит. (Пушкин. дом). - Л.: Наука, 1968-1969. Т. I. - 1968. С. 282.

⁴Fíges O. Ο χορός της Νατάσας. Μια πολιτιστική ιστορία της Ρωσίας. Μέρος Α': Από τον Μεγάλο Πέτρο στον Τολστόι, Ηλέκτρα, 2002, σ. 124.

⁵Кулешов В.И. История русской критики XVIII-XIX веков. 2-е изд. испр. и доп. - М.: Просвещение, 1978. С. 97.

⁶Όπ.παρ.

⁷История русской литературы: В 4 т. / АН СССР. Ин-т. рус. лит. (Пушкин. дом). - Л.: Наука, 1980-1983. Т. II., 1981. С.34.

⁸Γλίνσκαγια Σ., Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 στον καθρέφτη της ρωσικής ποίησης, Εστία, Αθήνα, 2001. σ. 16.

⁹Зезина М.Р., Кошман Л.В., Шульгин В.С. История русской культуры. - М.: Высшая школа, 1990. С.176.

¹⁰Για τη βιογραφία του ποιητή Ριλέγεβ χρησιμοποιήθηκαν: Русские писатели и поэты. Краткий биографический словарь. Москва, 2000. και Цейтлин А. Рылеев // Литературная энциклопедия: В 11 т. - М., 1929-1939. Т. 10. - М.: Худ. лит., 1937. Стб. 453-459.

Σμολένσκι (1815). Το 1818 επέστρεψε στη Ρωσία, υπηρέτησε στο Κυβερνείο του Βορόνεζ και το 1820 εγκαταστάθηκε στην Πετρούπολη. Στα 1821-1824 εργάστηκε ως υπάλληλος στο ποινικό δικαστήριο. Το 1824 προσλήφθηκε στη Ρωσοαμερικανική Οργάνωση ως προϊστάμενος της γραμματείας. Στην Πετρούπολη ήρθε σε επαφή με τους πρωτεγουσιάνους λογοτέχνες και έγινε μέλος του *Ελεύθερου Συλλόγου Φίλων Ρωσικής Φιλολογίας*. Το 1820 έγραψε το σατιρικό ποίημα *Στον ευνοούμενο αφιερωμένο στον Αλεξέι Αρακτσέγεβ* που είχε μεγάλη ανταπόκριση από το κοινό και τον έκανε γνωστό. Ο Ριλέγεβ ήταν ενεργό μέλος του κινήματος των Δεκεμβριστών. Έγραφε λυρικά ποιήματα, πατριωτικές στροφές διαποτισμένες από πολιτικές αντιλήψεις, χαρακτηριστικές για τον ρωσικό πολιτικό ρομαντισμό. Ιδιαίτερη θέση στο έργο του κατέχει ο κύκλος των ιστορικών τραγουδιών *Οι συλλογισμοί* (1821-1823). Το 1823 έγινε μέλος του *Βορείου Μυστικού Συλλόγου* στον οποίο αργότερα διετέλεσε ως ένας από τους διευθυντές. Το 1825 έγραψε το ποίημα *Βοϊναρόβσκι* στο οποίο προπαγάνδιζε τις πολιτικές ιδέες των Δεκεμβριστών και διατύπωσε το σύμβολο της πίστης του ποιητή «*Δεν είμαι ποιητής, είμαι πολίτης*». Την ίδια χρονιά έγραψε το ποίημα *Ναλιβάικο* για τη ζωή των Κοζάκων της Ουκρανίας και την πολιτική ελεγχία *Ο πολίτης*. Υπήρξε ένας από τους οργανωτές της ένοπλης εξέγερσης των Δεκεμβριστών στις 14 Δεκεμβρίου 1825 στην πλατεία Σενάτσκαγια της Πετρούπολης, στην οποία συνελήφθη και φυλακίστηκε στο Φρούριο Πετροπαύλοβσκ. Για να σώσει τους φίλους του, στις επιστολές που απηύθυνε προς τον Αυτοκράτορα, δήλωσε ότι ήταν υπεύθυνος του συμβάντος. Στις 25 Ιουλίου 1826 απαγχονίστηκε μαζί με άλλους τέσσερις Δεκεμβριστές, τους Παύελ Πέστελ, Σεργκέι Μουραβιόβ-Απόστολ, Μιχαήλ Μπεστούζεβ-ΡΙούμιν, Πιότρ Καχόβσκυ. Το κοινωνικοπολιτικό έργο του Ριλέγεβ διαδραμάτισε οργανωτικό ρόλο στη ρωσική ποίηση των επόμενων δεκαετιών, επηρεάζοντας τους ποιητές Νικολάι Γιαζικόβ, Μιχαήλ Λέρμοντοβ, Νικολάι Νεκράσοβ, Νικολάι Ογκариόβ, Αλεξάντερ Γκέρτσεν.

Αλεξέι Γερμόλοβ: «Ο Ευνοούμενος της Παλλάδας»¹¹

Ο Αλεξέι Πετρόβιτς Γερμόλοβ γεννήθηκε το 1777 στη Μόσχα, σε οικογένεια αξιωματικού. Στα 1784-1791 φοίτησε στο Εκπαιδευτήριο του Πανεπιστημίου της Μόσχας. Από το 1791 υπηρέτησε στο στρατό στο αξίωμα του λοχαγού. Το 1794 συμμετείχε στον πόλεμο με την Πολωνία και το 1796 στην Περσική Εκστρατεία. Το 1798 ως μέλος της Πολιτικής Αξιωματικής Λέσχης της πόλης Σμολένσκ συνελήφθη και εξορίστηκε στην πόλη Κοστρομά για μόνιμη διαμονή. Το 1801 επέστρεψε από την εξορία. Το 1812 κατά τη διάρκεια του Πατριωτικού Πολέμου του 1812, από τις 13 Ιουλίου διετέλεσε διοικητής του Επιτελείου του Α΄ Δυτικού Στρατού και διακρίθηκε για τη γενναιότητα και τις εξαιρετικές στρατιωτικές του ικανότητες. Είχε σημαντικό ρόλο στις μάχες του Μποροντινό και του Μαλογιαροσλάβετς. Μετά τη μάχη του Μποροντινό διετέλεσε αρχηγός του Επιτελείου των Ενωμένων Στρατευμάτων. Στις εξωτερικές εκστρατείες υπηρέτησε ως διοικητής Πυροβολικού των Ενωμένων Στρατευμάτων, της Μεραρχίας και του Σώματος. Από το 1816 υπήρξε διοικητής Ξεχωριστού Γεωργιανού (αργότερα Καυκασιανού) Σώματος, γενικός διοικητής και ταυτόχρονα ο έκτακτος και πληρεξούσιος πρέσβης της Αυτοκρατορίας της Ρωσίας στο Ιράν. Το 1818 έγινε στρατηγός στα πεζικά στρατεύματα και από το 1837 στρατηγός στο στρατό του πυροβολικού. Ήταν επικεφαλής της Στρατιωτικής

¹¹Για τη βιογραφία του στρατηγού Γερμόλοβ χρησιμοποιήθηκαν: Глинка В.М., Помарнацкий А.В. *Ермолов Алексей Петрович* // Военная галерея Зимнего дворца. - 3-е изд. - Л.: Искусство, 1981. С. 109-113 και Словарь русских генералов, участников боевых действий против армии Наполеона Бонапарта в 1812-1815 гг. // Российский архив: Сб. - М.: Студия «ТРИТЭ» Н. Михалкова, 1996 - Т. VII. С. 389-390.

και Αστικής Εξουσίας στον Καύκασο, διηύθυνε την αποικιακή πολιτική στην Κατάκτηση του Βόρειου Καυκάσου. Διακρινόταν για τον αυταρχικό και ανεξάρτητο χαρακτήρα του. Λόγω της ισχυρής προσωπικότητάς του, οι Δεκεμβριστές σκόπευαν να τον καλέσουν στην Προσωρινή Επαναστατική Κυβέρνηση. Το Μάρτιο 1827 ανεκλήθη από τον Αυτοκράτορα Νικόλαο Α΄ από τον Καύκασο για τις επαφές του με τους Δεκεμβριστές και τον Νοέμβριο αποστρατεύτηκε. Το 1855 κατά τη διάρκεια του Κριμαϊκού Πολέμου εκλέχθηκε ως διοικητής του Εθελοντικού Αποσπάσματος σε επτά κυβερνεία, αλλά ανέλαβε αυτό το αξίωμα μόνο στο Κυβερνείο της Μόσχας. Πέθανε το 1861 και κηδεύτηκε στην πόλη Οριόλ.

Α. Π. Ермолову

Наперсник Марса и Паллады!
Надежда сограждан, России верный сын,
Ермолов! поспеши спасти сынов Эллады,
Ты, гений северных дружин!
Узрев тебя, любимец славы,
По манию твоей руки,
С врагами лютыми, как вихрь, на бой кровавый
Помчатся грозные полки –
И, цепи сбросивши панического страха,
Как феникс молодой,
Воскреснет Греция из праха
И с древней доблестью ударит за тобой!..
Уже в отечестве потомков Фемистокла
Повсюду подняты свободы знамена,
Геройской кровию земля промокла
И трупами врагов удобрена!
Проснулись вздремавшие перуны,
Отвсюду храбрые текут!
Теки ж, теки и ты, о витязь юный,
Тебя все ратники, тебя победы ждут...

Στον Α. Π. Γερμόλοβ¹²

Ευνοούμενε του Μαρς και της Παλλάδας,
Ελπίδα των συμπολιτών, της Ρωσίας πιστέ υιέ,
Γερμόλοβ! Βιάσου να σώσεις τους υιούς της Ελλάδας,
Είσαι ο εμπνευστής των βορείων *ντρουζίνων*!¹³
Βλέποντάς σε, ω, αγαπημένε της δόξας,
Μ' ένα νεύμα του χεριού σου
Με άγριους εχθρούς, σαν θύελλα στην αιματηρή μάχη,
Θα καλπάζουν τα τρομερά συντάγματα·
Και αποτινάζοντας χάμω τα δεσμά του πανικού φόβου,

¹²Κυκλοφορούσαν φήμες για την εκστρατεία με επικεφαλής τον στρατηγό Γερμόλοβ, και ο μελλοντικός αρχηγός των δεκεμβριστών ποιητής Κ. Ριλέγεβ του απηύθυνε το φλογερό μήνυμα, όμως κάτω από την πίεση της Ιεράς Συμμαχίας ο τσάρος Αλέξανδρος δεν τόλμησε να υποστηρίξει την επαναστατημένη Ελλάδα, και το ελληνικό θέμα τέθηκε κάτω από την άγρυπνη παρακολούθηση των αρχών και της λογοκρισίας προκειμένου να αποτραπεί η «κακή» επιρροή στις διαθέσεις της ρωσικής κοινωνίας (Πηγή: Ιλίνσκαγια Σ., Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 στον καθρέφτη της ρωσικής ποίησης, Εστία, Αθήνα, 2001. σ. 13-15).

¹³*ντρουζίνα* (ρωσ. *дружина*): στην Αρχαία Ρωσία, η φρουρά, ο στρατός του κνέζου (πρίγκιπα).

Σαν τον νέο φοίνικα
 Θα αναστηθεί η Ελλάδα από τις στάχτες,
 Και με τη γενναιότητα των αρχαίων
 θα χτυπήσει μετά από σένα!..
 Ήδη στην πατρίδα των απογόνων του Θεμιστοκλή
 Παντού υψώθηκαν της λεφτεριάς τα λάβαρα,
 Με το ηρωικό αίμα ραντίστηκε το χώμα
 Και με πτώματα εχθρών λιπάνθηκε!
 Ξύπνησαν οι αποκοιμισμένοι *περούνοι*¹⁴
 Από παντού θαρραλέοι ρέουν!
 Τρέξε, τρέξε κ' εσύ, ω, νεαρέ *βίτιαζ*¹⁵,
 Σε περιμένει όλη η *ρατ*¹⁶, σε περιμένουν οι νίκες...

1821

Αξιολόγηση του ποιήματος

- Το ποίημα αποτελεί ένα κάλεσμα του Ρώσου ποιητή Κοντράτι Ριλέγεβ προς τον Ρώσο στρατηγό Αλεξέι Γερμόλοβ να απελευθερώσει τους υπόδουλους Έλληνες.
- Το ποίημα προτείνεται να διδαχθεί σε μαθητές και μαθήτριες της Α΄ ή Β΄ τάξης Γυμνασίου.
- Η μετρική του ποιήματος παρουσιάζει ανομοιότητα, το περιεχόμενο φαίνεται να προηγείται της μορφής.
- Το λεξιλόγιο είναι προσιτό και κατανοητό σε παιδιά της προαναφερόμενης ηλικίας, εκτός από τις λέξεις που αποτελούν όρους της ρωσικής ιστορίας και μυθολογίας.
- Η πραγματικότητα απεικονίζεται με μια σειρά εικόνων, μεταφορών και παρομοιώσεων.
- Το κάλεσμα πραγματοποιείται με έντονο συναισθηματισμό του ποιητή.
- Η παραστατικότητα διασφαλίζει τον ενθουσιασμό και την αισθητική συγκίνηση.
- Το ενδιαφέρον προκαλείται και εξασφαλίζεται ήδη από τον τίτλο που αναφέρει το όνομα μιας μεγάλης προσωπικότητας στην ιστορία της Ρωσίας.
- Το περιεχόμενο διαπραγματεύεται διαχρονικές και πανανθρώπινες πνευματικές αξίες, την ελευθερία και τον πατριωτισμό, γι' αυτό το ποίημα μπορεί να θεωρηθεί επίκαιρο για να διδαχθεί στη Ρωσία και στην Ελλάδα.

Διαθεματική προσέγγιση του ποιήματος

Το ποίημα αρχίζει με τον αποφασιστικό λόγο του ποιητή, ανακηρύσσοντας τον στρατηγό Γερμόλοβ σε ευνοούμενο του Μαρς, ενός θεού της ρωμαϊκής μυθολογίας που συμβολίζει τον πόλεμο, τη μάχη: «*Ευνοούμενε του Μαρς...*» προσδίδοντας στον στρατηγό τη δύναμη, την ετοιμότητα να πολεμήσει, να χύσει αίμα. Ήδη, η φράση αυτή έχει δώσει συναισθηματική φόρτιση σε όλο το ποίημα, αφού σ' αυτή τη φιλική σχέση Γερμόλοβ-Μαρς, ο ποιητής μέσ' από τη μορφή του Μαρς μας αποκαλύπτει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του στρατηγού, σαν να δείχνει το ομοίωμα του Γερμόλοβ στον καθρέφτη στο οποίο κοιτάει ο μυθολογικός θεός. Ο ήρωας παρουσιάζεται

¹⁴ *περούνοι* (στον πληθ., ρωσ. *перуны*): τα βέλη από τα τόξα, συμβολίζουν τη μάχη.

¹⁵ *βίτιαζ* (ρωσ. *витязь*): ο στρατιώτης.

¹⁶ *ρατ* (ρωσ. *ратя*): το στράτευμα.

γενναίος, όπως χαρακτηριστικά μίλησε γι' αυτόν ο Μιχαήλ Κουτούζοβ: *«Είναι γεννημένος να διοικεί το στρατό»*.

Σύμφωνα με τη ρωμαϊκή μυθολογία, ο Μαρς ήταν και θεός της γεωργίας, των αγρών και της σοδειάς, ένας θεός που έχει άμεση σχέση με τη γη, με το χώμα. Κατά μια άλλη ερμηνεία, θα μπορούσαμε να πούμε ότι στην ιδιότητα του θεού της καλλιέργειας, δηλώνεται η αφοσίωση του Γερμόλοβ προς τη γη του, μεταφορικά δηλαδή προς την πατρίδα και το λαό του.

Το όνομα του ρωμαϊκού θεού Μαρς χρησιμοποιήθηκε στην αστρονομία για να ονομαστεί ο τέταρτος πλανήτης του Ηλιακού Συστήματος, ο οποίος βρίσκεται ανάμεσα στους πλανήτες Γη και Δίας. Ο πλανήτης Μαρς έχει δύο δορυφόρους, οι οποίοι επίσης, ονομάστηκαν με μυθολογικά ονόματα του Δείμου και του Φόβου, υιών του θεού Άρη (Μαρς) που τον υπηρετούσαν. Στην αρχαία ελληνική μυθολογία ο Φόβος είναι μία θεότητα που προσωποποιεί το συναίσθημα του φόβου και ο Δείμος είναι ένα δαιμονικό ον που προσωποποιεί το συναίσθημα του δέους. Με τις συμβολικές μορφές του Φόβου και του Δείμου αποκαλύπτεται ένα χαρακτηριστικό στοιχείο του ήρωα να σπέρνει τα συναισθήματα του φόβου και του δέους στους εχθρούς του.

Ο γενναίος πατριώτης που ταραάζει τις συνειδήσεις των εχθρών, είναι ευνοούμενος όχι μόνο του Μαρς αλλά και της Παλλάδας: *«Ευνοούμενε του Μαρς και της Παλλάδας»*. Στην αρχαία ελληνική μυθολογία η Παλλάδα είναι ένα από τα προσωπίδια της θεάς Αθηνάς, κόρης του Δία και μιας από τις δώδεκα θεότητες του Ολύμπου. Εκείνο που ταυτίζεται και περιγράφει τον Γερμόλοβ στο πρόσωπο της Αθηνάς είναι το πολεμικό της στοιχείο, είναι γνωστό από τη μυθολογία ότι η Αθηνά, που γεννήθηκε πλήρως εξοπλισμένη, ήταν μεταξύ άλλων θεά του πολέμου, της νίκης, της πολεμικής δύναμης και της δικαιοσύνης. Και εδώ η φιλική σχέση με την Αθηνά, δηλώνει το στρατηγικό ταλέντο που έχει ο Γερμόλοβ στον πόλεμο και να έχει την επιθυμητή εξέλιξη της μάχης.

Ένα άλλο εξίσου σημαντικό στοιχείο της θεάς Αθηνάς μας αποκαλύπτει τις σπουδαίες πλευρές της προσωπικότητας του ήρωα. Η ιδιότητα της προστάτιδας της πόλης των Αθηνών είναι μία συμβολική ταύτιση με τον Γερμόλοβ ως προστάτη της Ρωσίας: *«Ελπίδα των συμπολιτών, της Ρωσίας πιστέ υιέ»*. Ο Ντενίς Νταβίντοβ αποκάλεσε τον Γερμόλοβ *«Άγγελος προστάτης των ρωσικών στρατευμάτων»*, και ο ίδιος ο Γερμόλοβ έλεγε: *«Ποτέ δεν αποχωρίζομαι το συναίσθημα της πατρίδας. Ο στρατιώτης μου πιστεύει ότι είναι φίλος μου. Αγαπώ την Πατρίδα μου»*.

Παρατηρούμε ότι ο ποιητής ονομάζει τον Γερμόλοβ πρώτα ως ευνοούμενο του Μαρς και έπειτα της Παλλάδας, των μυθολογικών μορφών που συμβολίζουν το ίδιο στοιχείο του πολέμου. Εκτός από τη βασική ομοιότητα μεταξύ του Μαρς και της Παλλάδας, σημειώνεται και μία σειρά διαφορών. Αφενός, ο Μαρς είναι αρσενικού γένους και η Παλλάδα θηλυκού, ο μὲν ανήκει στη ρωμαϊκή μυθολογία και η δε στην ελληνική. Εδώ θα τονίζαμε ότι θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί αντί του Μαρς, η ανάλογη μορφή της ελληνικής μυθολογίας, ο Άρης, ή και αντίστροφα, αντί της Παλλάδας η αντίστοιχή της θεά της αρχαίας ρωμαϊκής μυθολογίας, η Μινέρβα. Από τα παραπάνω προκύπτει το ερώτημα: γιατί ο ποιητής χρησιμοποιεί δύο μορφές διαφορετικού γένους, διαφορετικής γεωγραφικής προέλευσης για να συμβολίσει το ίδιο στοιχείο αφού και οι δύο έχουν την ανάλογή τους μορφή στις δυο μυθολογίες; Ο Ριλέγεβ σαν να το κάνει σκόπιμα θέλοντας να τονίσει ότι όλες οι θεϊκές δυνάμεις του πολέμου στο σύμπαν ανεξάρτητα από τον τόπο καταγωγής και φύλο βοηθάνε τον πατριώτη στην υπεράσπιση της πατρίδας του, του λαού του.

Παρακάτω, ο Γερμόλοβ καλείται να υπερασπιστεί τους Έλληνες: *«Γερμόλοβ! Βιάσου να σώσεις τους υιούς της Ελλάδας»*, η παράκληση στην προστακτική που

δίνεται στο μεγάλο στρατηγό: «*Βιάσου...*» δηλώνει την ανάγκη ανατροπής της επικρατούσας κατάστασης και αποτελεί χαρακτηριστικό στοιχείο της παράδοσης της φιλελεύθερης λυρικής ποίησης των Δεκεμβριστών, στο να καλούν σε δράσεις και να θεωρούν την επαναστατική δραστηριότητα ως το βασικό νόημα του ανθρώπινου βίου.¹⁷ Ο εξακολουθητικός χρόνος του ρήματος: «...*να σώξεις...*» που στα ελληνικά μεταφράζεται ως *σώσεις* δείχνει ότι ο αγώνας θα έχει μεγάλη διάρκεια. Σημειώνεται, ότι λόγω του καθιερωμένου από τις τσαρικές αρχές οργάνου λογοκρισίας οι διαθέσεις των ποιητών εναντίον της τυραννίας αποτυπώνονταν με τρόπο μεταφορικό¹⁸, έτσι το κάλεσμα του Ριλέγεβ συνηχεί με τις εγχώριες πολιτικές ζυμώσεις¹⁹ και αποτελεί ένα μήνυμα και προς το ρωσικό λαό να ξεσηκωθεί εναντίον του τσαρισμού.

Στον προαναφερόμενο στίχο, στο πρωτότυπο κείμενο στη ρωσική γλώσσα, χρησιμοποιείται το εθνονύμιο «*Эллада*» (Ellada). Την εποχή που έγραφε ο ποιητής αλλά και μέχρι σήμερα ως «*Ellada*» αποκαλούσαν και εξακολουθούν να αποκαλούν την Αρχαία Ελλάδα. Η σύγχρονη, ως προς τον ποιητή, χώρα Ελλάδα παρότι δεν ήταν ακόμη ανεξάρτητο κράτος, ονομαζόταν «*Греция*» (Grecia), ένας τύπος διαδεδομένος στην Ευρώπη εκείνης της εποχής με ελάχιστες ανά γλώσσα διαφοροποιήσεις. Η συγκεκριμένη αναφορά τονίζει το μεγαλείο του πολιτισμού και του λαού που καλείται να σώσει ο Γερμόλοβ: δεν είναι απλά ένας ομόθησκος λαός, αλλά ένας λαός με σπουδαία ιστορία.

Ο ορισμός του ρόλου του Αλεξέι Γερμόλοβ στην ιστορία της Ρωσίας: «*Είσαι ο εμπνευστής των βόρειων ντρουζίνων!*» δηλώνει ότι η κοινωνική σημασία του ηρωικού ανδραγαθήματος του προσδίδει το μεγαλοπρεπή χαρακτήρα.²⁰ Το ένα πολιτισμικό στοιχείο ακολουθείται από έναν άλλο και το ποίημα αποκτά μεγαλύτερη αξία. Η λέξη *ντρουζίνα* είναι ιστορικός όρος που στην αρχαία Ρωσία σήμαινε την φρουρά του πρίγκιπα και το πριγκιπικό στράτευμα. Αργότερα, στην τσαρική Ρωσία και μέχρι την εποχή που γράφει ο ποιητής σημαίνει το στράτευμα, το σύνταγμα. Η φράση «*ο εμπνευστής των βόρειων ντρουζίνων*» χρησιμοποιείται χωρίς υπερβολικούς επαίνους, κρύβει μέσα της όλο το πετυχημένο πολεμικό έργο του Γερμόλοβ κατά τη διάρκεια του Πατριωτικού Πολέμου του 1812 στην περίφημη μάχη Μποροντινό, καθώς και κατά τη διάρκεια της κατάκτησης και προσάρτησης του Καυκάσου στην Αυτοκρατορία της Ρωσίας.

Στους στίχους: «*Βλέποντάς σε, ω, αγαπημένε της δόξας, / Μ' ένα νεύμα του χεριού σου / Με άγριους εχθρούς, σαν θύελλα στην αιματηρή μάχη*» βλέπουμε πόσο αγαπητός ήταν από τον λαό του ο Γερμόλοβ, έφτανε να κάνει μόνο μία κίνηση για να τον ακολουθήσουν οι στρατιώτες του οποιαδήποτε στιγμή, σε οποιαδήποτε *αιματηρή μάχη*, ακόμη και με το πιο *άγριο εχθρό* και όχι αναγκαστικά, όχι από τυπική υποχρέωση στο κράτος ή επειδή δεν υπάρχει άλλη επιλογή, αλλά επειδή το απαιτεί η ψυχή τους, ξυπνούν όλα τα πατριωτικά τους συναισθήματα και το αίμα *σαν θύελλα* βράζει από την αγωνία.

Ο ήρωας στην ποίηση αναπαριστά τον ιδανικό μαχητή, άνθρωπο υψηλού έργου και ηθικού μεγαλείου²¹. Ένας τέτοιος ήρωας είναι ο Αλεξέι Γερμόλοβ που προκαλεί έναν αναβρασμό στο στρατό του, ο οποίος δεν *πηγαίνει* αλλά *καλπάζει*: «*Θα*

¹⁷История русской литературы XI-XX веков: Краткий очерк / АН СССР. Ин-т мир. лит. им. А. М. Горького. - М.: Наука, 1983. С.152.

¹⁸Архипова А. В. Поэты-Декабристы // История русской поэзии: В 2 т. / АН СССР. Ин-т. рус. лит. (Пушкин. дом). - Л.: Наука, 1968-1969. Т.1. - 1968. С.284.

¹⁹Ιλίνσκαγια Σ., Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 στον καθρέφτη της ρωσικής ποίησης, Εστία, Αθήνα, 2001. σ.11.

²⁰Щепилова Л.В. Введение в литературоведение. - М.: Госучпедгиз, 1956. С.228.

²¹ό.π.

καλπάζουν τα τρομερά συντάγματα», κάνει μεγάλα βήματα σαν να πετάει για να προλάβει να απελευθερώσει τους Έλληνες.

Ο Ριλέγεβ ως μέλος του επαναστατικού κινήματος των Δεκεμβριστών δεν μένει στάσιμος και αδιάφορος μπροστά στην αδικία, είναι αισιόδοξος και πιστεύει ακράδαντα στις αλλαγές που θα επιφέρουν οι ενέργειες των επαναστατικών κινήματων. Η αισιοδοξία καθώς και η πίστη του αυτή δηλώνεται ως εικόνα: «*Και αποτινάζοντας χάμω τα δεσμά του πανικού φόβου*». Τα δεσμά μεταφορικά συμβολίζουν τον περιορισμό της ελευθερίας, τη μέχρι τότε αδυναμία του ελληνικού λαού να αποτινάξει τον οθωμανικό ζυγό.

Ξαφνικά, ο ελληνικός λαός με νέες δυνάμεις νικάει τον εχθρό του και αποκτά την ελευθερία του: «*Σαν τον νέο φοίνικα / Θα αναστηθεί η Ελλάδα από τις στάχτες*». Ένα άλλο πολιτισμικό στοιχείο διεισδύει στο ποίημα και με την παρουσία του συμβολίζει το αίσιο και επιθυμητό τέλος της σκλαβιάς των Ελλήνων. Αν ανατρέξουμε στις μυθολογίες των αρχαίων λαών, θα δούμε ότι ο φοίνικας, σύμφωνα με τις διηγήσεις του Ηροδότου, ήταν ένα ιερό πουλί των αρχαίων Αιγυπτίων που ζούσε 500 χρόνια και όταν διαισθανόταν το τέλος της ζωής του έκτιζε μία φωλιά από φύλλα αρωματικών δέντρων και μέσα της έκαιγε τον εαυτό του. Από τη στάχτη που έμενε έβγαине μία κάμπια και από την κάμπια μεγάλωνε ένας νέος φοίνικας. Ο φοίνικας ήταν μόνο αρσενικού γένους και είχε όμορφο χρυσοκόκκινο φτέρωμα. Στις ρωμαϊκές μυστικιστικές λατρείες αλλά και στον Χριστιανισμό ο φοίνικας που αναγεννιόταν από τη στάχτη του λειτουργούσε ως σύμβολο της επερχόμενης ανάστασης των νεκρών.²² Η Ελλάδα κατακτιέται από τον εχθρό και ως κράτος μεταφορικά «πεθαίνει» σαν τον φοίνικα. Αργότερα, βρίσκει τις δυνάμεις να απελευθερωθεί και μεταφορικά «αναγεννιέται» σαν τον φοίνικα.

Το εθνονύμιο *Ελλάδα* χρησιμοποιείται ξανά, αυτή τη φορά όμως με τον τύπο «Греция» (Grecia). Είναι φανερό η μετρική σκοπιμότητα της χρήσης του, η ομοιοκαταληξία θα διαταρασσόταν στην περίπτωση χρήσης του τύπου «Эллада» (Ellada).

Στην τσαρική Ρωσία η λογοτεχνία ήταν το μοναδικό βήμα προβολής των φιλελεύθερων ιδεών. Επηρεασμένη από την ποίηση της Γαλλικής Επανάστασης, απορροφούσε τα σύμβολα της ελληνικής και ρωμαϊκής αρχαιότητας που προσλαμβάνονταν ως πρότυπα και μέτρα δημοκρατικής αγωγής.²³ Έτσι, οι αρχαίοι Έλληνες ήρωες και στρατηγοί αποτελούσαν παραδείγματα γενναιότητας και ανδρισμού: «*Και με την αρχαία γενναιότητα θα χτυπήσει μετά από σένα!...*». Η επανάσταση πραγματοποιήθηκε και στέφθηκε με τη νίκη και το θρίαμβο του ελληνικού λαού, απόγονου του Θεμιστοκλή: «*Ηδη στην πατρίδα των απογόνων του Θεμιστοκλή / Παντού υψώθηκαν της λεφτεριάς τα λάβαρα*», η αναφορά στον Θεμιστοκλή αναπαριστάνει την εποχή με το λεγόμενο τοπικό, ιστορικό και μυθολογικό στοιχείο.²⁴ Και άλλοι ποιητές είχαν την τάση να συγκρίνουν τη γενναιότητα που είχαν επιδείξει οι Ρώσοι στρατιώτες στους πρόσφατους πολέμους με

²²Ο Λακτάντιος, απολογητής του Χριστιανισμού που έζησε επί του αυτοκράτορα Διοκλητιανού, έγραψε το ελεγειακό ποίημα «*Το πουλί Φοίνιξ*», στο οποίο συγκρίνει τον φοίνικα με τον Χριστό που αναστηνώνεται από τον τάφο του. Επίσης, τη μορφή του φοίνικα χρησιμοποιεί ο Τζον Μίλτον στο ποίημα «*Σαμψών, ο μαχητής*».

²³Ιλίνσκαγια Σ., Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 στον καθρέφτη της ρωσικής ποίησης, Εστία, Αθήνα, 2001. σ.11.

²⁴Архипова А. В. Поэты-Декабристы // История русской поэзии: В 2 т. / АН СССР. Ин-т. рус. лит. (Пушкин. дом). - Л.: Наука, 1968-1969. Т.1. - 1968. С.287.

τα ανδραγαθήματα των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων.²⁵ Οι αναφορές αυτές στους αρχαίους πολιτισμούς εμπλουτίζουν το περιεχόμενο του ποιήματος.

Η περιγραφή του θανάτου διαφέρει σε αντίπαλους λαούς. Οι μεν ήρωες με το αίμα τους ραντίζουν τη γη, οι δε εχθροί τη λιπαίνουν: «*Με το ηρωικό αίμα ραντίστηκε το χώμα / Και με πτώματα εχθρών λιπάνθηκε!*». Ο τύπος του πληθυντικού *περούνοι* που δεν έχει ενικό αριθμό προέρχεται από το όνομα Περούν, του σλαβικού και ινδοευρωπαϊκού θεού της καταιγίδας, της βροντής και της αστραπής. Στη Ρωσία κατά τον 9^ο-10^ο αι. ο Περούν ήταν ο επικεφαλής του ειδωλολατρικού πανθέου και προστάτης του κνέζου (πρίγκιπα) και της ντρουζίνας του (προσωπικής του φρουράς). Οι *περούνοι* μεταφορικά συμβολίζουν τα βέλη από τα τόξα και δηλώνουν τη μάχη που ξεκίνησαν οι Έλληνες: «*Ξύπνησαν οι αποκοιμισμένοι περούνοι / Από παντού οι θαρραλέοι ρέουν!*». Ο συμβολισμός αυτός χρησιμοποιείται ευρέως στην ποίηση και παραμένει επίκαιρος ως στοιχείο της μυθολογίας που επικυρώνει το παρελθόν μέσα στο παρόν: «...μέχρι σήμερα μιλάμε για τα «βέλη του κεραυνού» επειδή οι εκφράσεις αυτές είναι ευλογημένες από τη χρήση της γλώσσας».²⁶ Η παράκληση στην προστακτική «*Τρέξε, τρέξε κ εσύ...*» βιάζει τον Γερμόλοβ για μια νέα νίκη.

Το ποίημα τελειώνει με τον ίδιο τρόπο που αρχίζει, επαινώντας τον στρατηγό Γερμόλοβ, χαρακτηρίζοντάς τον ως *νεαρέ βίτιαζ* (στρατιώτη) που τον περιμένει η πιστή του *ρατ* (στράτευμα) για πολλές άλλες νίκες.

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται:

- Να κατανοήσουν το περιεχόμενο του ποιήματος.
- Να γνωρίσουν την προσωπικότητα και το ποιητικό έργο του Κοντράτι Ριλέγεβ.
- Να γνωρίσουν την προσωπικότητα και το έργο του στρατηγού Αλεξέι Γερμόλοβ.
- Να γνωρίσουν ότι η ποίηση των Δεκεμβριστών ήταν διαποτισμένη με φιλελληνικό πνεύμα.
- Να γνωρίσουν πόσο κοντά ιστορικά, θρησκευτικά και πνευματικά είναι οι λαοί των Ελλήνων και Ρώσων.
- Να ενημερωθούν για την εξάπλωση του ελληνικού πολιτισμού στη Ρωσία σε βαθμό που έγινε αναπόσπαστο κομμάτι δικού της πολιτισμού.
- Να γνωρίσουν ότι το ιστορικό γεγονός της Ελληνικής Επανάστασης αποτυπώθηκε σε ξένες λογοτεχνίες, και στη συγκεκριμένη περίπτωση, στη ρωσική ποίηση.
- Να κατανοήσουν ότι η ποίηση έχει τη δύναμη να κινητοποιεί τους ανθρώπους.
- Να γνωρίσουν πολιτισμικά στοιχεία: ιστορίας, μυθολογίας, θρησκείας, αστρονομίας, ρωσικής γλώσσας.
- Να ευαισθητοποιηθούν στην αξία του πατριωτισμού, της ελευθερίας.
- Να εκφράσουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους.

Για το μάθημα της ρωσικής γλώσσας:

- Να μάθουν νέο λεξιλόγιο, λέξεις παλαιάς ρωσικής γλώσσας (*дружина, уметь, манье, витязь, рать*), ιστορικές και ποιητικές έννοιες (*наперсник, феникс, перуны*), παλαιότερους γραμματικούς τύπους (*кровию, проснулся*),

²⁵Figes O. Ο χορός της Νατάσας. Μια πολιτιστική ιστορία της Ρωσίας. Μέρος Α': Από τον Μεγάλο Πέτρο στον Τολστόι, Ηλέκτρα, 2002, σ.124.

²⁶Мюллер М. Сравнительная мифология // Хрестоматия по теории литературы. / Сост. Л.Н. Осьмакова. - М.: Просвещение, 1982. С.343.

τα συνώνυμα *отечество – родина*, συνώνυμα εθνωνύμια *Ἑλλάδα – Γρεция*, την δάνεια από την ελληνική γλώσσα φράση *панический страх* = πανικός φόβος.

Προτεινόμενες δραστηριότητες δημιουργικής έκφρασης

1. Να συμπληρωθούν τα κενά με τις παρακάτω λέξεις ή φράσεις: *Μαρς, Παλλάδας, συμπολιτών, Ρωσίας, Γερμόλοβ, υιούς της Ελλάδας, εμπνευστής βορείων, αγαπημένε, νεύμα, άγριους, μάχη, καλπάζουν, αποτινάζοντας, φόβου, φοίνικα, αναστηθεί, στάχτες, γενναιότητα, χτυπήσει, πατρίδα, Θεμιστοκλή, λεφτεριάς, αίμα, περουνόι, ρέουν, Τρέξε, τρέξε, νεαρέ βίτιαζ, ρατ, νίκες.*

Ευνοούμενε του _____ και της _____,
Ελπίδα των _____, της _____ πιστέ υιέ,
_____! Βιάσου να σώσεις τους _____,
Είσαι ο _____ των _____ ντρουζίνων!
Βλέποντάς σε, ω, _____ της δόξας,
Μ' ένα _____ του χεριού σου
Με _____ εχθρούς, σαν θύελλα στην αιματηρή _____,
Θα _____ τα τρομερά συντάγματα·
Και _____ χάμω τα δεσμά του πανικού _____,
Σαν τον νέο _____
Θα _____ η Ελλάδα από τις _____,
Και με τη _____ των αρχαίων
θα _____ μετά από σένα!..
Ήδη στην _____ των απογόνων του _____
Παντού υψώθηκαν της _____ τα λάβαρα,
Με το ηρωικό _____ ραντίστηκε το χώμα
Και με τα πτώματα των εχθρών λιπάνθηκε!
Ξύπνησαν οι αποκοιμισμένοι _____
Από παντού θαρραλέοι _____!
_____, _____ κ' εσύ, ω, _____,
Σε περιμένει όλη η _____, σε περιμένουν οι _____ ...

2. Σε ποιον άλλον θα μπορούσε να απευθυνόταν το ποίημα; Δώστε άλλο τίτλο στο ποίημα.
3. Να βρεθούν ποιήματα άλλων Ρώσων ποιητών με θέμα την Ελληνική Επανάσταση και να γίνει σύγκριση ως προς τις ομοιότητες και διαφορές.²⁷
4. Να βρεθούν ποιήματα άλλων ποιητών (εκτός των Ρώσων) με θέμα την Ελληνική Επανάσταση και να γίνει σύγκριση με τα αντίστοιχα ρωσικά ποιήματα.²⁸
5. Το γλωσσάρι με θέμα *ελευθερία, πατρίδα, φιλελληνισμός*.
6. Συγγραφή ιστοριών ή ποιημάτων με θέμα *ελευθερία, πατρίδα, φιλελληνισμός*.
7. Συγκέντρωση υλικού για το ποιητικό έργο του Κοντράτι Ριλέγεβ.

²⁷Για παράδειγμα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν κάποια από τα ακόλουθα ποιήματα: *Το τραγούδι του Έλληνα και Ο θάνατος του Βύρωνα* του Ντιμίτρι Βενεβίτινοβ, *Το κάλεσμα για τη βοήθεια στους Έλληνες* του Βασίλη Καπνίστ, *Ο Βύρωνας και Ο αιχμάλωτος Έλληνας στη φυλακή του Ιβάν Κοζλόβ*, *Το ελληνικό τραγούδι*, *Προς τον Αχάτη και Ο θάνατος του Βύρωνα* του Βίλχελμ Κιουχελμπέκερ, *Σήκω, ω, Ελλάδα, σήκω...*, *Ελληνίδα πιστή, μην κλαις...*, *Πάλι από τη δόξα στεφανωθήκαμε*, *Ελευθερία, μπροστά σου...* του Αλεξάντερ Πούσκιν, *Για το θάνατο του Βύρωνα* του Κοντράτι Ριλέγεβ.

²⁸Για παράδειγμα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν τα ποιήματα του Λόρδου Βύρωνα.

8. Πίνακες των Ρώσων ζωγράφων με θέμα την Ελληνική Επανάσταση.²⁹
9. Επίσκεψη στο *Μνημείο των Ρώσων Φιλελλήνων* στην Πλατεία Ηρώων στο Μεσολόγγι (για τα σχολεία που βρίσκονται κοντά στην περιοχή).
10. Να συμπεριληφθεί το ρωσικό υλικό (ποιήματα, θεατρικό) στον Εορτασμό της 25^{ης} Μαρτίου.
11. Σταυρόλεξο με καινούριες λέξεις.

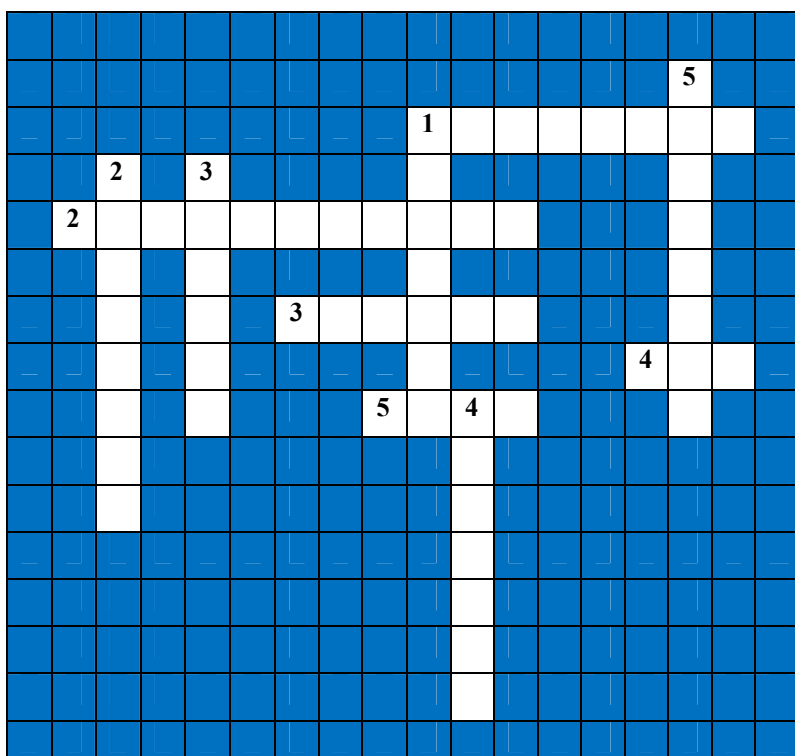
11.1. Για τη διδασκαλία του μαθήματος λογοτεχνίας.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ:

1. Ποιοι ξύπνησαν και από παντού θαρραλέοι ρέουν;
2. Ποιανού αρχαίου Έλληνα στρατηγού αποκαλούνται απόγονοι οι Έλληνες;
3. Ποια χώρα καλεί ο ποιητής να βοηθήσει ο Ρώσος στρατηγός;
4. Ο ρωσικός στρατός.
5. Ποιος θεός του πολέμου προστατεύει τον Γερμόλοβ;

ΚΑΘΕΤΑ:

1. Ποιας θεάς είναι ευνοούμενος ο Γερμόλοβ;
2. Ποιον καλεί ο ποιητής να σώσει την Ελλάδα;
3. Ο Ρώσος στρατιώτης.
4. Ποιος έγραψε το ποίημα;
5. Ποιο πουλί πεθαίνει και αναγεννιέται από τις στάχτες του;

Απαντήσεις:

Οριζόντια: 1. περούνοι, 2.Θεμιστοκλής, 3. Ελλάδα, 4. ρατ, 5. Μαρς.
 Κάθετα: 1. Παλλάδα, 2. Γερμόλοβ, 3. βίτιας, 4. Ριλέγεβ, 5. φοίνικας.

11.2. Για τη διδασκαλία του μαθήματος ρωσικής γλώσσας.

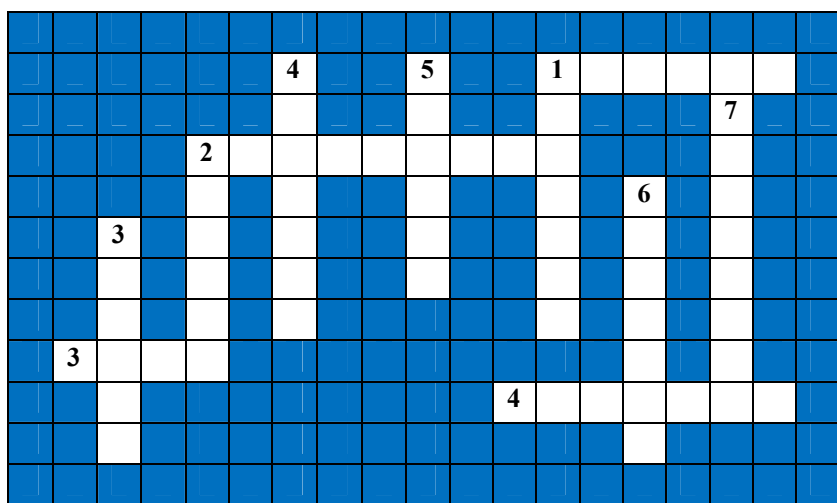
²⁹Για παράδειγμα η *Ελληνική Συλλογή* (1835) του Ρώσου ζωγράφου Καρλ Μπριουλόβ. Βλ. *Εποπτεία*.

ΠΟ ΟΡΙΖΟΝΤΑΛΙ:

1. Κτο δρεμал много лет и проснулся?
2. Ποτομками, какого древнегреческого полководца называются Греки?
3. Древнеримский бог войны.
4. Солдаты.

ΠΟ ΒΕΡΤΙΚΑΛΙ:

1. Древнегреческая богиня войны.
2. Πтица умирающая и воскресающая из своего же праха.
3. Какой стране призывает помочь поэт Рылеев?
4. Кого призывает поэт помочь Элладе?
5. Солдат в древней Руси.
6. Войско князя.
7. Приближенное лицо.

Οτветы:

По горизонтали: 1.Περυны, 2.Φемистокл, 3.Μαρς, 4.ратники.

По вертикали: 1.Παλλαδα, 2.Φеникс, 3.Эллаδα, 4.Ερмолοв, 5.вительзь, 6.дружина, 7.наперсник.

Βιβλιογραφία

Figes O., Ο χορός της Νατάσσας. Μια πολιτισμική ιστορία της Ρωσίας. Μέρος Α΄: Από τον Μεγάλο Πέτρο στον Τολστόι. Ηλέκτρα. 2002.

Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών Νεοελληνικής Λογοτεχνίας για το Γυμνάσιο
http://www.pischools.gr/download/programs/depps/4deppsaps_Logotexnias_Gymnasiou.pdf.

Ιλίνσκαγια Σ., Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 στον καθρέφτη της ρωσικής ποίησης, Εστία, Αθήνα, 2001.

Φρυδάκη Ε., Η θεωρία της λογοτεχνίας στην πράξη της διδασκαλίας, Κριτική, Αθήνα, 2003.

Архипова А. В. Поэты-Декабристы // История русской поэзии: В 2 т. / АН СССР. Ин-т. рус. лит. (Пушкин. дом). - Л.: Наука, 1968-1969. Т.І. - 1968. С.282. История русской литературы: В 4 т. / АН СССР. Ин-т. рус. лит. (Пушкин. дом). - Л.: Наука, 1980-1983. Т.ІІ., 1981.

Глинка В.М., Помарнацкий А.В. *Ермолов Алексей Петрович* // Военная галерея Зимнего дворца. - 3-е изд. - Л.: Искусство, 1981. С. 109-113. και Σловарь русских генералов, участников боевых действий против армии Наполеона Бонапарта в 1812-1815 гг. // Российский архив: Сб. – М.: Студия «ТРИТЭ» Н. Михалкова, 1996. - Т.VII.

Зезина М.Р., Кошман Л.В., Шульгин В.С. История русской культуры. - М.: Высшая школа, 1990.

История русской литературы XI-XX веков: Краткий очерк / АН СССР. Ин-т мир. лит. им. А. М. Горького. - М.: Наука, 1983.

Кулешов В.И. История русской критики XVIII-XIX веков. 2-е изд. испр. и доп. - М.: Просвещение, 1978.

Мюллер М. Сравнительная мифология // Хрестоматия по теории литературы. / Сост. Л.Н. Осьмакова. - М.: Просвещение, 1982.

Русские писатели и поэты. Краткий биографический словарь. Москва, 2000. και Цейтлин А. Рылеев // Литературная энциклопедия: В 11 т. - М., 1929-1939. Т.10. - М.: Худ. лит., 1937.

Щепилова Л.В. Введение в литературоведение. - М.: Госучпедгиз, 1956.

Εποπτεία

Πορτρέτο του Αλεξέι Γερμόλοβ, George Dawe.

*Πορτρέτο του Κοντράτι Ριλέγεβ,
Άγνωστος καλλιτέχνης.*

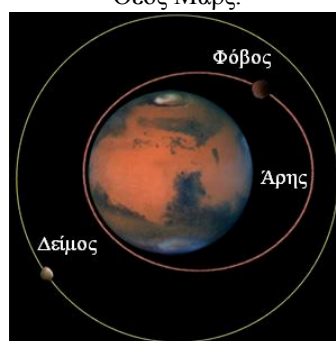
Θεά Αθηνά.

Το ηλιακό σύστημα.

Θεός Μαρς.

Πλανήτης Μαρς με τους δορυφόρους του.

Προτομή του Θεμιστοκλή.

Έλληνες πολεμιστές διαφόρων εποχών.

Η Ελλάδα πεθαίνει στα ερείπια του Μεσολογγίου, Ευγένιος Ντελακρουά.

Εξέγερση των Δεκεμβριστών, Καρλ Κόλμαν.

Αναπαράσταση του φοίνικα

Πάνας

Περούν

Ντρουζίνα

Ρατ

Μνημείο των δεκεμβριστών, Αγία Πετρούπολη.

Μνημείο των Ρώσων Φιλελλήνων, Μεσολόγγι.

Πορτρέτο του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, Καρλ Μπριουλόβ.

Τραυματισμένος Έλληνας πεσμένος από το αλόγο, Καρλ Μπριουλόβ.

Ένας Έλληνας πάνω στο βράχο, Καρλ Μπριουλόβ.